

ELSŐ FEJEZET

A PUSZTULÁS ELŐJÁTÉKA

A magyarországi zsidóság „aranykora”

AZ OSZTRÁK–MAGYAR MONARCHIA felbomlása 1918 novemberében felhívta a figyelmet az 1867-ben kialakított szerkezet anakronisztikus voltára. Felszínre kerültek azok az ütközőerők, azok az alapvető és alapjában kibékíthetetlen ellentmondások, amelyek az összetett és többnyelvű dualista monarchia társadalomgazdasági és nemzeti-politikai alapjait már a liberalizmus korszakában aláásták. Az Osztrák–Magyar Monarchia fél évszázados fennállása alatt nagyszabású és gyors általános fejlődésnek szolgált keretétől, politikai és gazdasági szerkezetében kapitalista és feudális elemek épültek egybe, ellentmondásaik pedig felhívták a figyelmet arra, hogy fennen hirdetett liberalizmusa mennyire retorikus jellegű.

A dualista monarchia egységét és egybeforrottságát jórészt a gyorsan fejlődő kapitalizmusnak köszönhette. Csakhogy a nyugati demokráciákkal ellentétben a kettős monarchia magyarországi felében a kapitalizmus fejlődése fölött egyrészt az állam gyakorolt általános védnökséget, másrészt pedig, mivel hiányzott a politikailag egyenjogú és társadalmilag öntudatos belhoni középosztály, egy túlnyomórészt németek és zsidók alkotta középosztály képezte az előőrsét. A magát liberálisnak hirdető állam valójában a kiegyezés korszakának végéig sem vetközte le alapvetően feudális jellegét. Politikája a birtokos arisztokrácia érdekeit tükrözte, azét az osztályt, amely ódon hagyományaival és ideológiájával keresztelte és hátráltatta a tömegek szociális és nemzeti törekvéseit az egész Birodalomban. Az állami liberalizmus meglehetősen üres volt, és híján volt minden valamirevaló tartalomnak. Az uralkodó osztály formális, retorikus és a törvény betűjéhez külsősegesen alkalmazkodó liberalizmusa nem tudta kielégíteni sem a föld nélküli parasztok, sem a létszámban szüntelenül növekvő és politikailag egyre öntudatosabb ipari munkásság társadalmi-gazdasági igényeit, sem pedig a Birodalom keretein belül élő nemzetiségek önrendelkezésre irányuló vágyait. A főként „idegen” iparvállalkozók és pénzemberek vezette, gazdaságilag fokozatosan erősödő középosztály és a politikailag vezető hagyományos arisztokrata-dzsenti